

A Magyar Agrártudományi Egyesület Talajtani Társaságának Vándorgyűlése

Szolnok, 1969. Szeptember 3—4.

A MAE Talajtani Társasága az utóbbi években hagyományossá vált Vándorgyűlését Debrecen, Pécs, Eger után ez évben Szolnokon tartotta „A Tiszai Öntözőrendszerek és az Alföld talajainak termékenysége” témakörben. A Kiskörei (Tisza II) Vízlépcső és Öntözőrendszer népgazdaságunk történetében a legnagyobb méretű beruházás mind eszközigény, mind hatásterület szempontjából. Érthető tehát, hogy igen széleskörű hazai és nemzetközi érdeklődés kíséri. Ezért választotta a Talajtani Társaság a Vándorgyűlés témájául az ezzel összefüggő kérdéseket. Közismerten széleskörű tervező munka folyik az öntözésfejlesztés előkészítésére és kívánatos, hogy e munka talajtani vonatkozású részében eddig elért eredmények és további feladatok a mezőgazdasági és vízügyi szakemberek minél szélesebb körében kerüljenek megvitatásra. A Vándorgyűlés helyéül is éppen azért választották Szolnokot, mert területileg Szolnok megye az egyik leginkább érdekelt terület a Tisza II program-ban.

A vándorgyűlésen több mint négyszáz hazai és számos külföldi résztvevő jelent meg közöttük Prof. Dr. F. A. VON BAREN a Nemzetközi Talajtani Társaság főtitkára, a Világ Talajmúzeum igazgatója, Prof. Dr. N. MILJKOVIC, a Novi-Sad-i Egyetem Talajtani Tanszékének vezetője, Dr. J. HRASKO akadémikus, a Bratislava-i Talajtani és Agrokémiai Intézet igazgatója, Dr. R. ROSS CAIRNS, a Canadai Földművelési Minisztérium Vegreville-i Szikjavító Állomásának vezetője, Dr. L. I. KARABLOVA, a Dokucsajev Talajtani Intézet igazgatóhelyettese, Prof. Dr. A. KULLMAN, a Német Mezőgazdasági Tudományok Akadémia Földművelési és Növénytermesztési Kutató Intézetének osztályvezetője.

A Vándorgyűlés kétnapos programjából az első napon előadások hangzottak el a témakörből a második napon a résztvevők szakmai bemutatón vettek részt a Törökszentmiklósi Aranykalász Mezőgazdasági Termelészövetkezetben.

NYIRI BÉLA, a Szolnok Megyei Tanács VB elnökhelyettesének megnyitó szavai után a külföldi vendégek üdvözlötték a Vándorgyűlést, majd elkezdődtek a szakmai előadások, melyek széleskörűen tárgyalták az öntözőrendszer és öntözés talajtani vonatkozású kérdéseit.

„A Kiskörei Vízlépcső és Öntözőrendszerei mezőgazdasági hasznosítása” című előadásában Dr. FEKETE ISTVÁN ismertette a főbb műszaki adatokat és az öntözéses gazdálkodás bevezetésének feltételeit. Hangsúlyozta, hogy az öntözés csak egy része az üzemi fejlesztésnek, éppen ezért az öntözés csak ott lehet gazdaságos, ahol a főbb termelési tényezők már optimumban vannak és a ráfordítások további növelése során a víz kerül minimumba. Az öntözésfejlesztésnek ez az alapelve indokolja az öntözés bevezetését megelőző igen sokoldalú mezőgazdasági termelés minden tényezőjére kiterjedő tervező munkát, amelynek talajtani vonatkozású részét a további előadások ismertették.

Dr. SZABOLCS ISTVÁN „Az Alföld öntözése és a talajok termékenysége” című előadásában foglalkozott azokkal a talajképződési folyamatokkal, amelyek fellépnek vagy felléphetnek az öntözőrendszerek területén és a talajok termékenységére pozitív vagy negatív hatást gyakorolhatnak. Felhívta a figyelmet az öntözés veszélyeire. Az Alföld medence jellegénél fogva a környező területek mállástermékeinek felhalmozódási helye, amelvek közül különösen fontosak a nátriumsók, melyek beépülve a talajba azok elszikesedéséhez vezetnek. Alföldünk talajvízei kisebb-nagyobb mértékben só és szódátartalmúak, így magukban rejtik a szikesedés alapvető, közvetlen okát. Ahhoz, hogy biztosítsuk az öntözés egyértelműen termékenységnövelő hatását, fokozott figyelmet kell fordítani a fenti folyamatokra. E kérdések vizsgálata során készítették el a Talajtani és Agrokémiai Kutató Intézet munkatársai „Az öntözés talajtani lehetőségei és

feltételei Hajdu-Bihar, Békés, Szolnok és Csongrád megyék területén" térképet 1:100 000-es léptékben. A területet három kategóriába sorolták:

1. Öntözésre javasolható területek a szikesedés veszélye nélkül.

2. Öntözésre csak bizonyos feltételek mellett javasolható területek, ahol a feltételek betartása mellett a termékenységre káros folyamatok nem következnek be,

3. Öntözésre jelenleg nem javasolt területek.

A feltételeken öntözhető területeken, amelyek az összterület kb. 70%-át teszik ki, legfontosabb kérdés a talajvízszint kritikus mélységének megállapítása és a meghatározott talajvízszint biztosítása, ami elengedhetetlen feltétele annak, hogy elkerüljük a káros folyamatok bekövetkezését.

Ezt támasztja alá Dr. BACSÓ ALBERT és FEKETE JÓZSEF „Réti csernozjom talajok sóforgalma és termékenysége alakulása a Tiszalöki öntözőrendszer területén” című előadása is, amelyben a szerzők többéves vizsgálatok eredményéről számoltak be. Megállapították, hogy az öntözés hatására megváltozott hidrológiai körülmények a talajvízszint 1–2 m-es emelkedéséhez vezettek, aminek következtében jelentős sófelhalmozódás ment végbe a talajokban.

Dr. VÁRALLYAY GYÖRGY „Sóforgalom, sómérlegek és azok jelentősége alföldi öntözőrendszereinkben” című előadásában ismertette az öntözött területek sóforgalmára ható legfontosabb tényezőket, az „elemző-sómérlegek” és az ún. „előrejelző sómérlegek” szerepét az öntözőrendszerek talajtani előterveinek elkészítésében. Az elért eredményeket egy 1:25 000 léptékű térképanyagon mutatta be, amely már részletesebb felvilágosítást nyújt az adott területen elvégzendő konkrét feladatokról. Előadásában hangsúlyozta, hogy tovább kell folytatni a kutató munkát olyan módszerek kidolgozásának irányába, amelyek lehetővé teszik a víz- és sóforgalom folyamatos, állandó ellenőrzését, mert csak így nyílik lehetőség arra, hogy időben végrehajtott beavatkozásokkal az egész terület sóforgalmát a számukra kedvező irányba tudjuk befolyásolni.

Dr. DARAB KATALIN „Az öntözővizek és talajvizek hatása a talaj tulajdonságaira” c. előadásában vizsgálta a talaj és a víz egyes tulajdonságainak szerepét a köztük lejátszódó kölcsönhatásban. Felhívta a figyelmet az öntözővíz mennyiségi normáinak megállapításakor figyelembe vendő minőségi normákra. Az alapvető feltevés az, hogy a talajok sókészletét az öntözővízzel ne növeljük, tehát a sómérleg stabil vagy negatív legyen. Ezt azonban

csak úgy érhetjük el, ha szigorúan figyelembe vesszük és betartjuk az öntözővíz minőségi normáit az adott talajtípus tulajdonságainak ismerete alapján.

Az öntözéses gazdálkodás agrokémiai oldalát vizsgálta a következő két előadás, amelyekben az öntözött területek tápanyagforgalmának és műtrágyázásának néhány kérdését tárgyalták az előadók.

Dr. DEBRECZENI BÉLA foglalkozott az öntözés hatására bekövetkező változásokkal a növények tápanyagellátottságában, a talaj tápanyagainak feltáródásában és szerves, valamint műtrágyák hasznosulásában. Az öntözött növények hatóanyag szükséglete a nagyobb termés következtében elvileg az öntözés hatékonyságával egyenes arányba növekszik. Véleménye szerint azonban a tápanyagvisszapótlást nem indokolt az öntözés tervezett hatásával számításba venni, tekintettel egyrészt amíg mindig szükséges műtrágyaellátottságra, másrészt a talajok növekedő tápanyagszolgáltató képességére. A talaj természetes termékenysége fenntartása és a vele történő helyes gazdálkodás a mezőgazdasági termelés egyik fontos feladata állapítja meg, ennek elérésére öntözött területeken évente 85–90 q istálló- és 220–230 kg/ha vegyes hatóanyagú műtrágyát kellene felhasználni, azonban jelenleg a számított és a rendelkezésre álló hatóanyag különbsége 190 kg/ha, éppen ezért javasolja fent ismertetett összefüggés figyelembe vételét. Fenti tólmának folytatását képezte Dr. LŐRINC JÓZSEF „Öntözött rétek és legelők műtrágyázása az Alföldön” című előadása, amelyben hangsúlyozta, hogy a szarvasmarha tenyésztés fejlesztésének komplex megoldása elengedhetetlenül megköveteli az olcsó és biztonságos takarmánybázis megteremtését, aminek egyik útja a rét- és legelőgazdálkodás intenzitásának növelése. Aláhúzza az öntözés és tápanyagvisszapótlás döntő szerepét a legelők fűtermésének növelésében, amit alátámaszt az utóbbi években javított legelőkön végzett országos felmérés eredménye is. Átlagosan 1 q vegyes műtrágya felhasználásával 10–20 q fűterméstöbbletet értek el. A továbbiakban a modern gyepterápolási eljárások a tápanyagmérleg alapján történő szakszerű műtrágyázás kérdéseit tárgyalta.

Az előadások után két film került bemutatásra. Az egyik a „Különböző kémiai összetételű és töménységű sóoldatok hatása a talajokra modellkísérletekben” című az MTA Talajtani és Agrokémiai Kutató Intézetében végzett modellkísérleteket mutatta be, a másik az Országos Meliorációs Egyesülés munkájáról szólt.

A filmek bemutatását követték a hozzászólások és a vita, melyek során a hozzá-

szólók részben kiegészítették az előadásokban elhangzottakat, részben új szempontokra hívták fel a figyelmet.

A Vándorgyűlés által elfogadott Határozati Javaslat hat pontban foglalja össze a Vándorgyűlés megállapításait és javaslatait:

1. A tiszai öntözőrendszerek létesítése nagyban befolyásolja az Alföld, különösen a Tiszántúl természeti viszonyait. Egyik legfontosabb a talajok termékenységére gyakorolt hatás.

2. A végbemenő változások egy sor olyan folyamat veszélyét is magukkal hozzák, amelyek komoly fenyegetést jelentenek az alföldi talajok termékenységére. Ezek közül mind elméletileg, mind gyakorlatilag a legfontosabb az öntözés hatására bekövetkező másodlagos szikesedés.

3. A talajtani tudomány jelenlegi eredményei lehetővé teszik, hogy megfelelő intézkedésekkel ezeket a folyamatokat megelőzzük. Nagyon helyes a MÉM Tiszavidéki Mezőgazdasági Fejlesztési Iroda és más felelős szervek azon tevékenysége, amellyel ezeknek a folyamatoknak a lehetőségeit még az öntözőrendszerek üzembeépítése előtt felméri és a tervezésnél figyelembe veszik.

4. Az eddig elkészült térképanyagok és szakmunkák tájékoztatást adnak arra, hogy mely területeken fenyegetnek különösen káros talajfolyamatok az öntözésnél és arra is, hogy milyen intézkedésekkel lehet ezeket megelőzni. Kíváncsok a továbbiakban ezen folyamatok pontos ismérveit és az ezzel kapcsolatos határértékeket kidolgozni, valamint egy szervezett ellenőrzési rendszer tervét amellyel a folyamatok idejében felismerhetők és a szükséges intézkedések megtehetőek.

5. A fenti pontokban leírt folyamatok képezik a legfőbb szempontokat a talajok termékenysége vonatkozásában az Alföld öntözésénél.

6. Különösen fontos a fenti kérdésekben a tudományos és tervezési munkán kívül az újabb szakmai ismeretek minél szélesebb körű elterjesztése az érdekeltek körében. Célszerű volna a Vándorgyűlés teljes anyagának nyomtatásban való megjelentetése.

A második napon a résztvevők látogatást tettek a Törökszentmiklósi Aranykalász Mezőgazdasági Termelőszövetkezetben, ahol két szakmai bemutatóra került sor.

A Vándorgyűlés teljes anyaga az MTA Agrártudományi Osztály Közleményeiben fog megjelenni.

MÉLYVÖLGYI JÓZSEF

Érkezett: 1970. május 21.